

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 39008/08

Tahsin ve Işın AYDEMİR / Türkiye

Başkan vekili

Nebojša Vučinić,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Julia Laffranque,

Paul Lemmens,

Valeriu Grițco,

Ksenija Turković,

Stéphanie Mourou-Vikström

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla 3 Kasım 2015 tarihinde Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 4 Ağustos 2008 tarihli başvuruyu ve davalı Hükümet

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2016. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

tarafından sunulan görüşler ile başvuranların cevap olarak sundukları görüşleri göz önünde bulundurarak, yapılan müzakereler neticesinde aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAYLAR

1. Başvuranlar Tahsin Aydemir 1973; Işın Aydemir 1978 doğumlu Türk vatandaşları olup Eceabat'ta ikamet etmektedirler. Mahkeme önünde, Çanakkale Barosuna bağlı Avukat H. Evirgen tarafından temsil edilmişlerdir.

2. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvurunun kendine özgü koşulları, taraflarca ifade edildiği şekilde, aşağıdaki gibi özetlenebilir.

4. Başvuranlar, mevcut başvurunun yapılmasına neden olan olayların meydana geldiği dönemde, bir yaşındaki kızları ile birlikte Eceabat'ta bir apartmanda yaşamaktaydılar. Binanın zemin katı, özel bir şirket tarafından, kabuklu meyvelerin (bademlerin) saklanması amacıyla depo olarak kullanılmaktaydı.

5. Şirket 24 Ekim 2007 tarihinde, badem stoklarını güvelere karşı korumak amacıyla Tarım İl Müdürlüğüne başvurmuş; iki mühendis, kuru meyveler alüminyum fosforla ilaçlamıştır. Depo, mühendisler tarafından mühürlenmiş ve deponun 27 Ekim gününe kadar kapalı kalması gerektiği belirtilmiştir.

6. Başvuranlar, kızlarını rahatsızlandığı için, 27 Ekim günü, akşam saat 8 sıralarında sağlık ocağına götürmüşlerdir. Doktor muayene sonrasında, bebeğin bağırsak gazı sorunu olduğu kanaatine vararak ilaç yazmıştır.

7. Gece boyunca bebeğin durumu kötüye gitmiş; bunun üzerine başvuranlar, ertesi gün saat 7.00 sularında, bebeği tekrar sağlık ocağına götürmüşlerdir.

8. Muayene sonrasında, bebek, Çanakkale Devlet Hastanesine sevk edilmiştir.

9. Hasta dosyasında, ilgilinin hastaneye saat 8.50 sıralarında getirildiği, göz bebeklerinin genişlemiş olduğu, nabzının atmadığı ve nefes almadığı bildirilmiştir. Bir saatten daha uzun bir süre boyunca kardiyopulmoner resüsitasyon yapılmış; ancak herhangi bir sonuç alınamamış ve bebek hayatını kaybetmiştir.

10. Ebeveynlerin, sağlık ekibine, çocuklarının ilaçlama sırasında zehirlendiği yönünde bilgi vermesi üzere, Hastane, Çanakkale Cumhuriyet savcılığına şüpheli ölüm ihbarında bulunmuştur.

11. Savcılık, aynı gün saat 11.00 sıralarında, polise, başvuranlar ve deponun sahibi şirketin yöneticilerinin ifadelerinin alınması ve olay yerinde inceleme yapılması ve gerçeğin açığa kavuşturulması için gerekenin yapılması talimatını vermiştir. Bununla birlikte, başvuruların da ifadelerinin alınmasını talep etmiştir.

12. Başvuranların 28 Ekim 2007 tarihinde, saat 12.45'te polise verdikleri ifadelerinde, badem deposunun ilaçlanmasına bağlı bir zehirlenmeden şüphelendiklerini beyan etmişlerdir.

13. Söz konusu şirketin temsilcisi olan M.Ö.'nün de aynı gün, saat 19.25'te ifadesi alınmıştır. M.Ö., 25 ton bademin ilaçlanması için Tarım İl Müdürlüğüne başvurduğunu belirtmiştir. İlaçlamanın yapıldığı gün, depo sorumlusu N.A.'nın, ilaçlamanın daha etkili olması amacıyla, görevlilerin denetimi altında, kendisine gösterilen yerleri silikon ve bant ile izole ettiğini belirtmiştir. M.Ö., ilaçlamadan sonra, deponun kapılarının 28 Ekim 2007 tarihine kadar kapalı kaldığını; belirtilen tarihte bizzat görevliler tarafından

kapıların yeniden açıldığını beyan etmiştir. M.Ö., deponun anahtarlarının yalnızca kendisinde ve N.A.'da olduğunu da eklemiştir.

14. N.A., M.Ö.'nün ifadesiyle örtüşen bir ifade vermiştir.

15. Yine 28 Ekim 2007 tarihinde, polisler depoda inceleme yapmışlardır. Yapılan inceleme sonrasında, bir rapor ve tutanak düzenlenmiştir. Söz konusu belgelerden, polislerin, birçok yerin köpük ve silikon ile izole edildiğini tespit ettikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bazı ısıtma borularının duvara giriş yerlerinin etrafında izolasyon olmadığını saptamışlardır. Öte yandan, tuvaletlerin penceresinin kırık olduğu; yerde cam kırıkları bulunduğunu da tespit etmişlerdir. Aynı zamanda, zemindeki ilaç kalıntılarından da numuneler almışlardır.

16. Doktorlar tarafından 28 Ekim 2007 tarihinde, bebeğin cesedinde otopsi yapılmıştır. Zehirlenme iddiasının doğru olup olmadığını tespit etmek amacıyla otopsinin yanı sıra histopatolojik ve kimsayal analizlerin yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Söz konusu analizler Çanakkale'de yapılamadığından, savcılığın talimatı üzerine, bebeğin cesedi Bursa Adli Tıp Kurumuna gönderilmiştir.

17. Polis, 1 Kasım 2007 tarihinde, sağlık ocağında başvuranların kızını muayene eden doktorun ifadesini almıştır. Doktor, bebeğin ilk muayenesinde basit bir gaz sorunu gözlemlediğini; ancak ikinci vizitesinde, durumunun ciddi manada kötüye gittiğini tespit ettiğini ifade etmiştir. Bebeğin anne ve babasından, zehirlenme ihtimali olabileceğini öğrendiğinde, hastayı derhal hastaneye sevk ettiğini belirtmiştir.

18. Bursa Adli Tıp Kurumu 15 Ocak 2008 tarihinde otopsi raporunu sunmuştur.

19. Rapordan, otopsinin 29 Ekim 2007 tarihinde iki doktor tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Kurumun Kimya Bölümü tarafından 13 Aralık 2007 tarihinde yapılan analizlerde, otopsi sırasında alınan doku, kan ve idrar örneklerinde, etanol ya da karbon monoksit tespit edilmemiştir. Öte yandan, yüz ve vücuttan ve bilhassa iç organlardan alınan numunelerin tetkikinde de

sistemik toksikoloji analizinde aranan maddelerin herhangi birine rastlanmamıştır. Ayrıca, 6 Aralık 2007 tarihli histopatoloji raporunda, pnömani sonucuna varılmıştır.

20. Raporunda, ölümün pnömaniden kaynaklandığı ve ölümden herhangi bir dış faktörün etkili olmadığı sonucuna varılmıştır.

21. Hükümet tarafından sunulan görüşlerden ve belgelerden, alüminyum fosforun, somut olayda yapılan kimyasal ve histopatolojik analizler sırasında araştırılan maddeler arasında bulunmadığı anlaşılmaktadır.

22. Başvuranların avukatının talebi üzerine, soruşturma dosyasının bir kopyası 17 Ocak 2008 tarihinde kendisine iletilmiştir.

23. Başvuranlar 11 Şubat 2008 tarihinde savcılıktan, İstanbul Adli Tıp Kurumu Enstitüsü İhtisas Dairelerinin birinden karşı bilirkişi raporu hazırlaması talimatı vermesini talep etmişlerdir. Bursa Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenen raporun yeterli olmadığı ve ölümün nedeniyle ilgili şüpheleri gidermediğini iddia etmişlerdir. Başvuranlara göre, sağlıklı olan ve pnömoni hastalığının herhangi bir emaresini göstermeyen bir bebeğin yakalandığı bu hastalığın ölümcül ve sarsıcı niteliğinin yanı sıra, kızlarının, depoda ilaçlanma yapıldığının ertesi günü hayatını kaybetmesinin bir tesadüf olmayacağını iddia etmişlerdir. Öte yandan, tüm uzmanların, asidik ya da alkali gazların solunması ile de pnömonik tablo meydana gelebileceği görüşünde olduklarını da eklemişlerdir.

24. Eceabat savcılığı 11 Mart 2008 tarihinde bebeğin ölümünün pnömoniye bağlı doğal ölüm olduğu kanaatine vararak kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Karşı bilirkişi raporu talebiyle ilgili olarak ise, Bursa Adli Tıp Kurumu raporunun “ayrıntılı ve yeterli” olduğu ve “herhangi bir şüpheye” mahal vermediği kanaatine varmıştır.

25. Başvuranlar 24 Mart 2008 tarihinde, bilirkişi raporunun yetersiz olduğu iddiasıyla kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itiraz etmişlerdir.

26. Burhaniye Ağır Ceza Mahkemesi 8 Nisan 2008 tarihinde, itiraz edilen kararın, bilirkişi raporuna dayandığı gerekçesiyle ve söz konusu raporla, cesetten alınan numunelerde yapılan toksikolojik analizler sonucu zehirlenme şüphesinin ortadan kaldırılmasını dikkate alarak, ilgililerce yapılan itirazı reddetmiştir.

ŞİKÂyetLER

27. Başvuranlar, Sözleşme'nin 2 ve 6. maddelerine dayanarak, çocuklarının ölümüyle ilgili olarak yürütülen soruşturmanın etkin olmadığından yakınmaktadırlar.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

28. Başvuranlar, kızlarının ölümüyle ilgili olarak yürütülen soruşturmanın yetersiz olduğundan şikâyet etmektedirler. Bilhassa, karşı bilirkişi incelemesi yapılmasına yönelik taleplerinin reddedilmesi nedeniyle ulusal makamları suçlamaktırlar. Başvuranlar, bu durumun mahkemeye erişim ve etkili başvuru haklarını ihlal ettiğini ileri sürmektedirler.

29. Hükümet, bu iddialara karşı çıkmaktadır.

30. Mahkeme, şikâyetlerin tamamının, Sözleşme'nin yalnızca 2. maddesi açısından incelenmesi gerektirdiğini değerlendirmektedir. İşbu maddenin somut olayla ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

“ Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur.”

A. Tarafların İddiaları

31. Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri sürmektedir.

32. Hükümet, yaşam hakkı ve fiziksel bütünlüğe kasten zarar verilmemesi halinde, Sözleşme'nin 2. maddesinden ileri gelen etkin bir adli sistem oluşturma yönündeki pozitif yükümlülüğün, mutlaka cezai yargı yolunu gerektirmediği ve benzer yükümlülüğün tazminat ödenerek de yerine getirilebileceği yönündeki Mahkeme'nin içtihadına dayandığını belirtmektedir. Hükümet bu bağlamda, *Vo/Fransa* [BD], No. 53924/00, § 90, AİHM 2004-VIII, *Calvelli ve Ciglio/İtalya* [GC], No. 32967/96, § 51, AİHM 2002-I, *Mastromatteo/İtalya* [BD], No. 37703/97, §§ 9, 94 ve 95, AİHM 2002-VIII ve *Gülay Çetin/Türkiye*, No. 44084/10, 5 Mart 2013 kararlarına atıfta bulunmaktadır.

33. Hükümet, başvuruların, Türk hukuk sisteminin kendilerine sunduğu idari ya da adli yargı yollarını tüketmediklerini belirterek, Mahkeme'yi başvuruyu kabul edilemez olarak açıklamaya davet etmektedir.

34. Başvuranlar, Hükümet'in iddiasıyla ilgili olarak herhangi bir açıklama yapmamışlardır.

B. Mahkeme'nin Değerlendirmesi

35. Mahkeme, Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birini düzenleyen önemli maddeleri arasında yer alan 2. maddenin 1. cümlesinin (*McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık*, 27 Eylül 1995, § 147, A serisi n° 324), Devlete sadece "kasten" öldürmekten kaçınma değil, ayrıca kendi yetkisi alanında bulunan kişilerin yaşamını korumak için gerekli önlemler alma yükümlülüğünü de getirdiğini hatırlatmaktadır (bk. özellikle *L.C.B/Birleşik Krallık*, 9 Haziran 1998, § 36, Karar ve Hükümler Derlemesi 1998-III).

36. Bu ilke, aynı zamanda kamu sağlığı alanında da uygulanmaktadır. Sözleşme'nin 2. maddesinden kaynaklanan pozitif yükümlülüklerle göre,

Devlet'in, kendisine bağlı veya özel hastanelere, hastalarının yaşamlarını korumalarına yönelik uygun tedbirlerin alınmasını zorunlu kılan bir düzenleyici çerçeve getirmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, gerek özel gerekse kamu sektöründeki sağlık çalışanlarının sorumluluğu altında bulunduğu sırada yaşamını yitiren bir kişinin ölüm nedeninin belirlenmesini ve söz konusu sağlık çalışanlarının, gerektiğinde, hesap vermelerinin sağlanmasını zorunlu kılan etkin ve bağımsız bir yargı sistemi kurmakla da yükümlü kılmaktadır (*Powell/Birleşik Krallık* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 45305/99, AIHM 2000-V ve yukarıda anılan *Calvelli ve Ciglio* kararı, § 49).

37. Üçüncü şahıslara karşı ceza soruşturması açılması veya üçüncü şahısların cezalandırılması talebinde bulunulması gibi bir hak iddia edilemese bile (*Perez/Fransa* [BD], No. 47287/99, § 70, CEDH 2004-I), Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin gerektirdiği etkili adli sistemde cezalandırma mekanizmasının yer alabileceğini ve bazı koşullarda yer alması gerektiğini birçok defa ifade etmiştir. Bununla birlikte, yaşam hakkı veya fiziksel bütünlüğe kasten zarar verilmemesi halinde, Sözleşme'nin 2. maddesinden ileri gelen, etkin bir adli sistem oluşturma yönündeki pozitif yükümlülük, her türlü durumda, mutlaka cezai yargı yolunu gerektirmemektedir. Tıbbi ihmalkârlıkların kendine özgü bağlamında, benzer yükümlülük, ilgililere, örneğin, söz konusu hukuk sisteminin ilgili doktorların sorumluluklarının tespit edilmesi ve gerektiği takdirde, tazminat ödenmesi ve kararın yayımlanması gibi, duruma uygun tüm hukuki yaptırımların uygulanması amacıyla hukuk mahkemelerindeki bir hukuk yolunun tek başına veya ceza mahkemelerindeki bir hukuk yoluyla bir arada sunması halinde yerine getirilebilmektedir. Aynı zamanda, konuyla ilgili olarak disiplin tedbirleri de öngörülebilmektedir (yukarıda anılan *Calvelli ve Ciglio* kararı, § 51, yukarıda anılan *Vo* kararı, § 90 ve *Lazzarini ve Ghiacci/İtalya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 53749/00, 7 Kasım 2002).

38. Mahkeme, Türkiye ile ilgili tıbbi ihmalkârlık konusundaki çok sayıda davada bu ilkeleri uyguladığını hatırlatmaktadır. Mahkeme, başvuranların adli ya da idari yolları tüketmediklerinde iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvuruları kabul edilemez olarak değerlendirmiştir (bk. diğer birçok karar arasında, *Karakoca/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 46156/11, 21 Mayıs 2013 ya da *Tapınç/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 19378/08, 8 Nisan 2014).

39. Somut olayda, Mahkeme, başvuranları, kendilerine sunulan tazminat yolunu kullanmaktan muaf tutabilecek özel herhangi bir koşul görmemektedir.

40. İdari ya da adli yargı organlarının, başvuranların bilirkişi raporlarında olduğunu iddia ettikleri eksiklikleri gideremediklerini ve yine başvuranların talep ettikleri üzere, İstanbul Adli Tıp Kurumu'ndan yeni bir bilirkişi incelemesi yapılması isteğinde de bulunmadıklarını düşündürebilecek bütün iddialar, ister istemez spekülâtif bir niteliğe sahiptir. Öte yandan, başvuranlar hiçbir zaman, Mahkeme önünde benzer varsayımda bulunmamışlar ve deponun sahibi özel şirkete ya da söz konusu ilaçlamayı yapan idareye karşı tazminat davası açmama nedenlerini açıklamamışlardır.

41. Mahkeme, bu koşullarda, davanın olayları ne kadar üzücü olursa olsun, başvuru, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1 ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varmaktadır.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oyçokluğuyla,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilerek, 26 Kasım 2015 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Nebojša Vučinić
Başkan Vekili